

Grimstad, 20.01.2014

Klima- og miljødepartementet
Avdeling for naturforvaltning
P.B. 8013 Dep
0030 Oslo

Deres referanse 2008/18422

AD. HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I NATURMANGFOLDLOVEN KAPITTEL IV OM FREMMEDE ORGANISMER

Vi viser til Departementets høringsbrev av 25.11.2013, og oversender herved våre kommentarer til forslaget til endringer i naturmangfoldloven kapittel IV om fremmede organismer.

Presentasjon av vår organisasjon og næringen

Norges Zoohandlers Bransjeforening (NZB) representerer interessene til norsk zoohandel, spesifikt den del av bransjen som har omsetning av dyr, derunder akvarieorganismer, og produkter til disse som sin eneste eller helt dominerende næringsvirksomhet.

Zoobransjen i Norge har en omsetning på mer enn 2 milliarder n.kr. årlig. I tillegg kommer omsetning knyttet til relatert virksomhet, som tjenesteytelser, veterinærvirksomhet m.m. Antallet arbeidsplasser i bransjen er ikke sikkert beregnet, men må kunne anslås til å være minst 2.000. Vår bransje er samtidig leverandør av dyr, varer og kunnskaper om dyrehold til de minst 758.000 husstandene i Norge som holder dyr for hobby og adspredelse (jfr. St.meld. nr. 12 (2002–2003): Om dyrehold og dyrevelferd), og gir således et viktig samfunnsmessig bidrag.

Økonomien i bransjen er overveiende basert på salg av teknisk utstyr/rekvisita og fôr, men hele virksomheten er naturlig nok avhengig av omsetning av levende dyr. NZB anser at selskaps- og hobbydyrhold er et betydelig og oppdragende samfunns gode. Hobbydyrhold er en positiv aktivitet for barn, unge og voksne, som gir kunnskap og bygger interesse for biologi, natur og miljø/miljøvern.

Samtidig utgjør NZBs medlemmer med deres utsalgssteder et offentlig synlig, forvaltningsmessig oversiktlig og kontrollerbart omsetningsledd som gjerne samarbeider med myndighetene for å sikre størst mulig ansvarlighet og etisk praksis i det private dyreholdet og handelen.

Spesifikt på problematikken med fremmede invaderende arter, har NZB i mange år tatt et ansvar, ved bl.a. å spre informasjon om zoobransjens ansvar gjennom foredrag og artikler rettet mot bransjens aktører. Senest startet vi i april 2013 en kampanje rettet mot kundene i norske zoobutikker, hvor butikkene blant annet henger opp plakater med et klart og tydelig budskap mot utsetting av fremmede dyrearter. Denne kampanjen ble støttet og finansiert av Direktoratet for naturforvaltning. Se vedlagte artikkel med beskrivelse av kampanjen og eksempel på plakat.

Andre eksempler på informasjon om invaderende fremmede arter, rettet mot zoobransjens aktører finnes gjennom flere årganger av vårt bransjetidsskrift *PetScandinavia*, se f.eks.:

FOSSÅ, S.A. 2006. Akvariearter på ville veier. *PetScandinavia (Scandinavian Pet Trade Union)*, 2006(1): 42-44. http://dynamic.protu.no/pictures/181/files/PS-artikler/PS-2006-1-ville_veier.pdf

FOSSÅ, S.A. 2008. Fremmede arter i zoohandelen: Undersøkelse om kunnskap og holdninger i hobbymiljøene. *PetScandinavia (Scandinavian Pet Trade Union)*, 2008(4): 16-19. <http://dynamic.protu.no/pictures/181/files/PS-artikler/PS-2008-4-undersokelse.pdf>

FOSSÅ, S.A. 2009. Nordamerikanske vasspest-arter forbudt i Norge. *PetScandinavia (Scandinavian Pet Trade Union)*, 2009(2): 20-21. <http://dynamic.protu.no/pictures/181/files/PS-artikler/PS-2009-2-vasspest.pdf>

FOSSÅ, S.A. 2011. Fremmede arter – stadig oftere på dagsorden. *PetScandinavia (Scandinavian Pet Trade Union)*, 2011(4): 34-38. http://dynamic.protu.no/pictures/181/files/PS-artikler/PS-2011-4-fremmede_arter.pdf

Organisasjoner i zoobransjen som NZB aktivt samarbeider med, bl.a. Ornamental Fish International (<http://www.ofish.org/>) og European Pet Organization (<http://www.europets.org/>) har også vært i fremste rekke internasjonalt med å ta utfordringene med invaderende fremmede arter på alvor og være åpne for dialog.

Bransjen har fått betydelig oppmerksomhet for dette i fagmiljøene, senest på Bernkonvensjonens møte i november 2011, da Wojciech Solarz fra Institute of Nature Conservation i Polen uttalte at: "*Det må poengteres at uten privat sektor, uten zoobutikkene, kan dette problemet [invaderende arter fra hobbydyrhold] ikke løses, for zoobutikkene kan bidra til å øke oppmerksomheten om hvor alvorlig problemet er. Zoobutikkene og zoobransjen må sees som en del av løsningen, snarere enn en del av problemet.*"

Forbud eller informasjon?

NZBs grunnholdning er at risikoen for forvilling av arter reduseres langt mer effektivt ved informasjon enn ved restriksjoner og forbud. Faktisk viser erfaring at forbud ofte øker omfanget av utsetting i naturen, slik vi ser f.eks. med røddøret terrapin *Trachemys scripta elegans* som kanskje er den hobbydyrarten som oftest påtreffes utsatt i Norge, selv om den har vært forbudt i en årrekke. Tilsvarende ser vi ofte at også andre arter av reptiler settes ut i naturen, når eierne vil bli kvitt et ulovlig dyr.

Vi ser også at mange av de alvorligste etableringene av invaderende arter i Norge i dag spredning av fiskearter via bruk som levende agn, selv om fiske med levende agn allerede er forbudt. Likeledes har vi i senere tid sett at utspill om mulig forbud mot populære arter som syrin og rynkerose har fått alminnelige mennesker uten spesifikk faglig kompetanse på økologi, til å reagere med opposisjon og trusler om å sabotere eventuelle utryddingsaksjoner.

Vi aksepterer fullt ut prinsippet om at vi må beskytte oss mot at fremmede arter forårsaker alvorlige skadelige virkninger på økologi og/eller økonomi. I praksis støtter vi oss til CBD CoP5 Decision V/8 når det gjelder definisjonen av en invaderende fremmed art, som en som "*threaten ecosystems, habitats or species*", og konstaterer med glede at også Departementet synes å være enig i at det at en art kan opptre utenfor dens naturlige leveområde, f.eks. ved begrenset spredning fra hager, ikke nødvendigvis gjør denne til et så stort problem at den bør forbys.

Vi tenker da spesifikt på Departementets eksempler med fortsatt intensjon om, eventuelt på spesifikke vilkår, å tillate bruk av eple, hagerips, matgrasløk, fagerfredløs, syrin og hagestemorsblomst, til tross for at disse er identifisert med hhv. svært høy og høy risiko på norsk svarteliste. Uten å ha spesifikk kunnskap om de ovennevnte planteartene, velger vi likevel å se positivt på at Departementet ønsker å utvise skjønn for arter som allerede har blitt brukt i Norge i generasjoner uten at alvorlige generelle problemer eller skadevirkninger har blitt påvist.

Tilsvarende ser vi for oss at man f.eks. bør kunne tillate fortsatt import og bruk av akvarie- og hagedamarten gullfisk *Carassius auratus* som har vært brukt i Norge, både innendørs og utendørs, siden slutten av 1700-tallet. Denne arten har i mange årtier vært en av de økonomisk aller viktigste artene for norsk zoobransje. Utsetting i naturen har skjedd i svært lite omfang – og uten påviselig skadevirkning, til tross for at det innføres mange titusener eksemplarer hvert eneste år. Gullfisken fikk status "høy risiko" i 2012-utgaven av svartelisten, men vi mener at tenkte tilfeller av skade som dette ikke bør telle med, når praktisk erfaring gjennom de siste 250 år viser at det ikke foreligger noe problem.

Uansett om problemet med forvilling av skadelige arter skal løses ved forbud eller informasjon, eller (sannsynligvis) en kombinasjon, er det viktig at det argumenteres hensiktsmessig og at fokuset på restriksjonene blir slik at folk flest forstår både begrunnelsen og hensikten.

Generelt til endringsforslaget

Gjennom mange års dialog med DN og nå Miljødirektoratet, har vi blitt oppmerksom på de beklagelige begrensningene som har ligget i naturmangfoldloven når det gjelder å utvikle praktiske og hensiktsmessige forskrifter for innførsel, omsetning og hold/bruk av fremmede arter, både når det gjelder vår bransje og gartnerinæringen.

NZB anser at de endringene som nå er foreslått i naturmangfoldloven både vil gjøre det lettere å få folk flest å forstå de restriksjoner og pålegg som måtte komme, samtidig som man unngår proporsjonalt urimelige reguleringer som rammer næringsinteresser og øker byråkratiet med liten eller ingen gevinst for miljøet.

Vi støtter at det, som hovedregel, ikke bør legges ytterligere restriksjoner eller krav til tillatelse for utsetting av arter som det gis generell tillatelse for innførsel og salg av, når det er opplagt at artene ved innførsel eller produksjon i seg selv er beregnet for utsetting. Vi tenker da på utsetting som definert i naturmangfoldlovens §3, bokstav n; "*utsetting, bevisst utslipp eller deponering som avfall av organismer i miljøet, eller i et innesluttet system der rømming ikke er utelukket*".

For vår egen bransje ser vi akvarieorganismer (fisk og planter) som ikke omfattet av ovenstående. Dersom akvarieorganismene holdes slik som intensjonen ved innførsel er, altså i et akvarium (vannbeholder oppbevart innendørs, eller eventuelt tildekket utendørs) er rømming utelukket, og noen utsetting vil ikke skje med mindre det gjøres med hensikt. Dersom man derimot setter dem ut i åpen dam utendørs vil det kunne foreligge større eller mindre rømmingsfare, avhengig av flere faktorer, ikke minst dammens avstand til naturlige vassdrag. For plassering av akvarieorganismer utendørs ser vi derfor for oss at det bør utarbeides spesifikke krav til utførelsen og plassering av den dammen/beholderen organismene skal settes i, subsidiært at det kreves meldeplikt, eller i spesielle tilfeller søknad om tillatelse for utsetting. NZB stiller oss gjerne til disposisjon for Departementet og/eller Miljødirektoratet for å gi vårt bidrag til en diskusjon om hvordan slike krav kan utformes.

Akvarieorganismer er for øvrig, med få unntak, tropiske og subtropiske arter som ikke kan overleve ved årstemperaturer som vi finner i Norge. Det, og det meget store antallet arter, hybrider og avlsformer som bransjen handler med, har vært vårt hovedargument for å arbeide for at akvarieorganismer vurderes på gruppenivå, avhengig av bruken, fremfor på artsnivå, slik den nåværende § 29 krever. På grunn av bransjens struktur og variasjonen i tilgang på ulike arter ville et krav om forhåndstillatelse for innførsel av akvariefisk også gjøre det tilnærmet umulig å importere slike til Norge, med mindre Miljødirektoratet ville være i stand til å behandle søknader i løpet av noen timer eller gi aktørene generelle, ikke tidsbegrensede tillatelser for et meget stort antall arter.

Å erstatte kravet om tillatelse med en meldeplikt vil være en klar bedring, men også her ser vi faren for at vi får et betydelig merarbeid for næringen, uten at miljøgevinsten nødvendigvis er tilstede. En enkelt sending med akvarieorganismer kan fort inneholde 100 arter eller mer, og det kan bli mye ekstra kontorarbeid, med mindre Miljødirektoratet kan benytte noen av de rapportsystemene som allerede kreves av Mattilsynet i forbindelse med fiskehelsereguleringene. Alle sendinger av akvariefisk til Europa, derunder Norge, blir allerede i dag registrert i TRACES (TRade Control and Expert System), og det burde her være mulig med et samarbeid på myndighetsnivå for å få oversikt over det relative omfanget av importen, uten å pålegge næringen store merkostnader.

Ornamental Fish International har også etablert (foreløpig i testversjon) et eget elektronisk verktøy (<https://www.oficertificates.org>) for å sikre at vitenskapelige artsnavn i de pålagte helsesertifikatene som følger sendingene følger samme standard uansett hvilken eksportør som står for utarbeidelsen. Navnene i databasen er bl.a. basert på Hensen, Ploeg & Fosså (2010): *Standard Names for Freshwater Fishes in the Ornamental Aquatic Industry* (OFI Educational Publication 5, OFI, Maarsen, 146 sider). Langsiktig vil slike verktøy kunne gi langt mer anvendelige statistikker enn hva enkeltstående importører vil kunne bidra med. Norsk imports lille betydning i den internasjonale sammenhengen vil imidlertid gjøre det umulig for oss å presse på fremdriften og bruken av slike verktøy alene.

Til de ulike paragrafene

§ 29 (innførsel)

NZB støtter ubetinget at det gis mulighet for å unnta større grupper av organismer, og ikke bare bestemte arter eller artsgrupper, fra kravet om tillatelse for innførsel. Vi ser spesifikt at dette vil være en fordel i tilfeller der artsantallet er høyt og identifikasjon krever spesiell

kunnskap. En betingelse må være at organismenes alminnelige biologi (f.eks. krav til tropiske temperaturer), eventuelt kombinert med bruken (f.eks. hold i helt eller tilnærmet rømningssikre bur/holdere) gjør faren for skade på miljøet svært liten.

For akvarieorganismer har vi allerede hatt et tilsvarende unntak fra det generelle importforbudet i lov om laksefisk og innlandsfisk siden 1992 (jfr. Forskrift om import av akvarieorganismer FOR-1992-12-18-1174), uten at det har ført til problemer. Noen tilfeller av forvilling av fremmede arter, som to nordamerikanske vasspestarter på Jæren (forbudt innført, omsatt og holdt fra 2009) og den nordamerikanske solabborren *Lepomis gibbosus* i Asker, har blitt forsøkt knyttet opp til akvariebransjens handel, men vi er slett ikke sikker på om dette er tilfellet ettersom alle disse artene lenge har vært å finne forvillet i våre naboland, og innførselsalternativene er derved mange. Som akvarieorganismer har alle tre svært liten kommersiell interesse.

På den annen side er de ovennevnte nettopp eksempler på arter som med fordel kan forbys spesifikt, jfr. § 30, nettopp fordi deres biologi gir dem et potensiale for å etablere seg i Norge og opptre invaderende, og fordi dette kan argumenteres for på en måte som gir forståelse.

Et mulig krav om melding som erstatning for tillatelse er akseptabelt kun dersom man ikke kan skaffe den informasjon som er nødvendig for god miljøforvaltning fra de allerede eksisterende meldinger som går til TRACES og Mattilsynet.

Vi har vanskelig for å se at en særskilt melding til Miljødirektoratet vil ha en nytteverdi som kan stå i et proporsjonalt forhold til den økonomiske byrden som dette ville legge på næringen (og utvilsomt også på forvaltningen, om de skal bruke disse tallene til noe). Statistikker over handel med noen tusen arter av tropiske fisker, evertebrater og planter blir litt å holde orden på over tid.

Vi støtter derfor Departementets tanke om at kravet om melding må søkes koordinert med andre myndigheters meldesystemer så langt dette lar seg gjennomføre.

§ 30 (alminnelige regler om utsetting)

Vi støtter Departementets vurdering av at det har vært en mangel i naturmangfoldloven at det ikke har foreligget tilstrekkelig hjemmel for å forby utsetting. Dersom arter som likevel aldri vil tillates skulle være omfattet av samme søknadsprosedyre som arter som man normalt ville gi tillatelse for, ville det gi betydelig bortkastet arbeid både for næringene og for forvaltningen. Det er da mye bedre med klare regler.

Vi støtter likevel muligheten til å dispensere fra et generelt forbud ved særlige tilfeller, og kan tenke oss at det kan gjelde f.eks. historiske parkanlegg, samlinger og museer, eller også utstillinger for opplysningsformål.

Vi vil poengtere at det primært er et forbud mot utsetting vi støtter, ettersom utsetting med hensikt for mange arters tilfelle ikke løses ved et forbud mot hold i rømningssikre anlegg, med mindre man samtidig skjerper grensekontrollen mot land hvor de samme arter omsettes legalt. Tvert i mot viser, som tidligere nevnt, erfaring at forbud mot hold ofte øker omfanget av utsetting med hensikt, ettersom det kan være den letteste måten å kvitte seg med et problem når man holder en art som ikke lovlig kan overlates til andre. Vi anser likevel ikke

denne innvendingen som viktig nok til å motsette oss at forbud også mot omsetning og hold tas i bruk i spesielle tilfeller.

§ 31 (utsetting uten særskilt tillatelse)

Vi kan ikke se at den foreslåtte endringen i § 31 bokstav b faktisk sier hva Departementet anfører i høringsbrev (side 8, første avsnitt); at dette vil gjelde utsetting av landlevende planter. Hvor fremgår det i så fall at akvatiske og semi-akvatiske planter ikke kan settes ut i private hager?

Vi stiller oss også undrende til om hvorvidt spredningsfaren generelt er større for akvatiske planter i en hagedam langt fra naturlige vassdrag, enn for landlevende planter i den samme hagen. Dersom Departementet har tatt en prinsipiell avgjørelse om at vannplanter skal behandles annerledes enn landlevende planter vil vi igjen påpeke behovet for at det utarbeides spesifikke krav til utførelsen og plassering av hagedammer hvor utsetting av spesifiserte arter, eller fortrinnsvis av grupper av organismer (i.h.t. § 31 bokstav f), tillates uten særskilt tillatelse.

Forøvrig støtter vi intensjonen om at ansvaret for å sette seg inn i lovverket i størst mulig grad legges på importører, forhandlere og andre profesjonelle, mens private forbrukere bør kunne forutsette at en lovlig innkjøpt art også er lovlig å anvende til det formål den er solgt for å oppfylle.

Vi støtter de øvrige foreslåtte endringene i § 31.

Med vennlig hilsen,
NORGES ZOOHANDLERES BRANSJEFORENING

Svein A. Fosså
Generalsekretær

Vedlegg:

- 1) Tidsskrift-artikkel: FOSSÅ, S.A. 2013. NZB-kampanje: Sett IKKE planter og dyr ut i naturen. *PetScandinavia (Scandinavian Pet Trade Union)*, 2013(2): 32-35.
- 2) Eksemplar av NZBs kampanjeplakat "Sett ikke planter og dyr fra dyrebutikker ut i naturen".